

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО**

Факультет дошкільної і початкової освіти
імені Валентини Волошиної

Кафедра початкової освіти

ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему: **«ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»**

Студентки 2 курсу МАПДЗ групи
Освітньої програми: Початкова освіта
Спеціальності: 013 Початкова освіта
Галузі знань 01 Освіта / Педагогіка
Ступеня вищої освіти: магістр

Григораш Діани Олександрівни
Науковий керівник: Олійник Н. А., кандидат
педагогічних наук, доцент

Розширена шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії _____

(підпис) _____

(ініціали,
прізвище)

Члени комісії _____

(підпис) _____

(ініціали, прізвище)

(підпис) _____

(ініціали, прізвище)

(підпис) _____

(ініціали, прізвище)

м. Вінниця – 2023 рік

ПЛАН

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	8
1.1. Соціальна компетентність молодшого школяра як соціально-педагогічна проблема.....	8
1.2. Особливості формування соціальної компетентності у учнів молодшого шкільного віку	20
1.3. Проектна діяльність як засіб формування соціальної компетентності у молодшого школяра	32
1.4. Стан сформованості соціальної компетентності молодших школярів (за результатами констатувального експерименту)	44
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	60
2.1. Педагогічні умови формування соціальної компетентності в учнів молодшого шкільного віку засобами проектної діяльності	60
2.2. Засвоєння морально-етичних норм і правил соціальної поведінки засобами проектної діяльності.....	67
2.3. Динаміка сформованості соціальної компетентності молодших школярів (за результатами формувального етапу експерименту).....	73
2.4. Методичні рекомендації щодо підвищення ефективності проектної діяльності у процесі формування соціальної компетентності в молодших школярів.....	82
ВИСНОВКИ	87
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	90
ДОДАТКИ	98

ВСТУП

Сучасна освіта трансформується під нове реформування, основою якого виступають «загальні компетенції», до складу яких входять і соціальні компетентності. Концептуальні положення щодо формування основ соціальної компетентності визначені в нормативно-правових документах: Законі України «Про освіту» (2017 р.), Державний стандарт початкової освіти (2018), Національна доктрина розвитку освіти в Україні (2002), постановах Кабінету Міністрів України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо організації освітнього простору Нової української школи» (2018), «Про неухильне дотримання принципів гарантування свободи педагогічної діяльності вчителя» (2014), Національній стратегії розвитку освіти в Україні (2012-2021).

Дослідженню проблеми формування соціальної компетентності приділяється належна увага в педагогічній теорії, зокрема таким її аспектам, як: філософія сучасної освіти (В. Андрущенко, Л. Губерський, В. Кремень, В. Огнев'юк; теоретичні та методологічні засади компетентнісного підходу (О. Пометун, Г. Селевко, В. Химинець, А. Хуторський та ін.); фундаментальні ідеї розв'язання проблеми формування компетентності (Н. Бібік, С. Бондар, Н. Довмантович, А. Єгоров, зокрема соціальним компетентностям (Н. Бібік, О. Галакова, М. Гончарова-Горянська, Н. Калініна, Дж. Зінс, О. Сподаренко, Д. Старкова, О. Флярковська, Л. Катс та ін.); ідеї проєктного навчання (Д. Дьюї, С. Генкал, О. Демченко, Т. Комар, Н. Матяш; проблемі використання проєктних технологій у освітньому процесі (Б. Блум, Т. Васютіна, С. Генкал, О. Ільяшева, І. Чечель та ін.).

Окремі аспекти дослідження формування соціальної компетентності молодших школярів розглядали: В. Шахрай, С. Данилейко, М. Докторович, Н. Калиніна, О. Онопрієнко, О. Юрченко.

Водночас теоретичний аналіз наукових досліджень показав, що проблема формування соціальної компетентності учнів молодшого шкільного віку засобами проєктної діяльності не була предметом окремого

дослідження як у теоретичному, так і практичному аспектах.

Разом із тим, вивчення практики діяльності сучасної початкової школи свідчить про існування низки суперечностей між вимогами держави до якості освіти та невідповідністю соціально-культурних умов розвитку особистості молодшого школяра, які спрямовані на формування соціальної компетентності; потребою держави у конкурентоспроможних особистостях, здатних до практичного застосування навичок соціальної комунікації, та недостатнім рівнем сформованості в учнів молодшого шкільного віку саме соціальної компетентності; необхідністю формування соціальної компетентності у молодших школярів засобами проєктної діяльності та не розробленістю навчально-методичного забезпечення цього процесу.

Ураховуючи об'єктивну потребу в ефективності формування соціальної компетентності у молодших школярів, значущість соціальної компетентності для їх ефективної діяльності в соціальному середовищі, недостатній рівень теоретичного вивчення проблеми формування соціальної компетентності учнів молодшого шкільного віку та її практичного впровадження, темою дипломного дослідження було обрано: **«Формування соціальної компетентності у молодших школярів засобами проєктної діяльності»**.

Мета дослідження – визначити, схарактеризувати та експериментально перевірити педагогічні умови формування соціальної компетентності у молодших школярів засобами проєктної діяльності.

Відповідно до об'єкта, предмета та мети визначено основні завдання дослідження:

1. Проаналізувати сучасний стан дослідження проблеми формування соціальної компетентності у молодших школярів засобами проєктної діяльності в педагогічній теорії та практиці.

2. Визначити компоненти, критерії, показники, рівні сформованості соціальної компетентності у молодших школярів, діагностувати її дійсний стан.

3. Визначити та обґрунтувати педагогічні умови формування соціальної компетентності у молодших школярів.

4. Запропонувати методичні рекомендації щодо підвищення ефективності проєктної діяльності у процесі формування соціальної компетентності в молодших школярів.

Об'єкт дослідження – процес соціалізації у молодших школярів.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування у молодших школярів соціальної компетентності засобами проєктної діяльності.

Для досягнення мети і вирішення завдань застосовані такі методи дослідження: *теоретичні* – аналіз, систематизація, синтез, узагальнення інформації з різних джерел для вивчення сучасного стану дослідження проблеми в педагогічній теорії та практиці; порівняння, абстрагування та конкретизація для обґрунтування структури соціальної компетентності у молодших школярів та визначення її критеріїв; *емпіричні* – діагностичні (анкетування, тестування, бесіда, діалог, дискусія) для визначення особливостей формування соціальної компетентності у молодших школярів та з'ясування рівня її сформованості; *обсерваційні* (педагогічне спостереження, ситуаційні вправи, ігрові форми, проєктна діяльність, тощо) для реалізації завдань педагогічного експериментального дослідження; перевірки ефективності обраного змісту, форм і методів формування соціальної компетентності у молодших школярів засобами проєктної діяльності; математичної статистики – для встановлення статистичної значущості результатів дослідження, їхньої кількісно-якісної інтерпретації.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

– проаналізовано сучасний стан дослідження проблеми формування соціальної компетентності у молодших школярів засобами проєктної діяльності в педагогічній теорії та практиці та теоретично обґрунтовано особливості формування соціальної компетентності у молодших школярів засобами проєктної діяльності; визначено компоненти (когнітивний,

емпатійний, рефлексивний, поведінковий), критерії, показники та схарактеризовано рівні сформованості соціальної компетентності у молодших школярів (високий, достатній, середній, низький); визначено педагогічні умови формування соціальної компетентності молодших школярів засобами проєктної діяльності; виявлено і доведено ефективність інформаційно-методичних ресурсів щодо формування соціальної компетентності у молодших школярів засобами проєктної діяльності;

– обґрунтовано понятійний апарат – «соціалізація», «компетентність», «соціальна компетентність», «соціальна компетентність молодшого школяра», «проєктна діяльність», якій відображає особливості змістового забезпечення формування соціальної компетентності у молодших школярів засобами проєктної діяльності;

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота здійснювалась протягом 2022-2023 рр. на базі ЗЗСО «Ліцей №1 смт. Муровані Курилівці Могилів-Подільського району Вінницької області»№. В експерименті брали участь 62 учнів 1-х класів.

Практичне значення одержаних результатів дослідження: розроблено і впроваджено в освітню практику початкової школи інформаційно-методичні ресурси з проблем формування соціальної компетентності у молодших школярів засобами проєктної діяльності.

Апробація результатів дослідження здійснювалась на VI Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами». (27 квітня 2023 р. Вінниця), Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти» (28 березня 2023 р. Вінниця).

Результати дослідження висвітлені у таких публікаціях:

1. Олійник Н., Григораш Д. Формування соціальної компетентності молодших школярів у сучасному інформаційному просторі. матер. конф. VI

Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами», 2023.Вінниця. С.117-119.

2. Григораш Д. Проектні технології формування соціальної компетентності учнів початкової школи. матеріали VI Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти» 28 березня 2023 р. Вінниця, 2023. . С. 178-182.

Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів (8 параграфів), висновків, списку використаних джерел (74 найменувань) та 5 додатків на 15 сторінках. Загальний обсяг дипломної роботи – 115 сторінок, із них основного тексту –99 сторінок.

ВИСНОВКИ

Здійснений теоретичний аналіз показав, що проблема формування соціальної компетентності молодшого школяра є одним з найбільш актуальних завдань сучасної НУШ, оскільки це визначає її успішність в подальшому повсякденному житті, стимуляції інтеграційні процеси, дозволяючи не тільки адаптуватися, але й активно впливати на життєві події, засвоювати певні соціальні позиції, змінювати навколишню дійсність і самого себе. Початкова школа є першим інститутом соціалізації, соціального виховання школяра.

1. Аналіз актуальних досліджень і публікацій свідчить про посилення уваги науковців до проблем формування соціальної компетентності. Встановлено, що соціальна компетентність практично не підпорядкована природно-фізіологічним (генетичним) якостям особистості, адже вона формується під впливом зовнішніх чинників: умови самовираження і саморозвитку, життєві труднощі й досвід подолання проблемних ситуацій, сімейна ситуація, соціальне середовище. Обґрунтовано поняття «соціальної компетентності молодших школярів» як інтегральна якість учня молодшого шкільного віку, яка передбачає оволодіння ним певною системою знань, сформованість умінь і навичок індивідуальної та групової взаємодії в соціумі та здатність моделювати свою поведінку відповідно до соціальних норм і правил, а також оцінювати й корегувати дії та вчинки. Соціальна компетентність молодшого школяра покликана сформувати знання, уміння, навички та здатності, які потрібні учню для подальшої освіти в постійно змінюваних соціальних умовах, стати головним механізмом у соціалізації та адаптації, підготувати дитину до освоєння та виконання основних соціальних ролей у суспільстві і стати кінцевою метою соціалізації дітей.

2. Встановлено, що молодший шкільний вік є сензитивним періодом у житті дитини, якій характеризується низкою новоутворень, необхідних для формування соціальної компетентності у процесі навчання та вихованням.

Обґрунтовано та визначено критерії і показники сформованості соціальної компетентності молодших школярів: *когнітивний* (сформованість знань: про загальні норми моралі та правила поведінки в родині, колективі, суспільстві та способи їх дотримання; про свої права й обов'язки, сутність соціальних ролей); *емпатійний* (здатність проявляти емпатію до оточуючих; уміють контролювати та аналізувати свій емоційний стан); *рефлексивний* (здатність молодшого школяра усвідомлювати важливість взаємодії з людьми оточення, дружніх стосунків із однолітками); *поведінковий* (здатність молодшого школяра приймати загальні норми моралі і правила поведінки в родині, колективі, суспільстві, дотримуватися їх). Встановлено ході проведеного дослідження ми визначили, що соціальна компетентність у дітей контрольної та експериментальної групи на низькому рівні сформована у 21% опитаних, на середньому рівні у 39% респондентів контрольної та 40% респондентів експериментальної групи, на достатньому рівні у 25% дітей обох груп та на високому у 15% учнів контрольної групи та 14% молодших школярів експериментальної групи.

3. Встановлено, що проектна діяльність є одним із найефективніших засобів виховання і навчання, що максимально впливає на соціальну активність, розкриває можливості учнів, дозволяє перетворити навчання в цікаву і захоплюючу роботу учнів, формує навички толерантної поведінки, виховує доброзичливе ставлення до інших, а також спонукає до набуття певного досвіду. Визначено педагогічні умови, які посилюють ефективність формування соціальної компетентності у молодших школярів засобами проектної діяльності: створення соціально-педагогічного виховного середовища; забезпечення педагогічного супроводу дитини, спрямованої на соціалізацію; використання різних видів проектів для коригування розвитку соціальної компетентності кожного учня; залучення батьків учнів до участі в роботі над проектом.

На формувальному етапі експерименту нами був проведений зріз для визначення ефективності запропонованої нами моделі формування соціальної

компетентності молодших школярів. Результати дослідження свідчать, що соціальна компетентність у дітей контрольної групи сформована на низькому рівні у 19% дітей, на середньому рівні – 40%, на достатньому – у 26% та на високому – у 17% молодших школярів. У експериментальній групі на низькому рівні сформована соціальна компетентність у 16% опитаних, на середньому рівні у 41% респондентів, на достатньому рівні у 26% дітей та на високому у 18% молодших школярів.

4. Ефективність формування соціальної компетентності дітей залежить від професійної підготовки вчителя, яка передбачає вивчення курсу соціальних дисциплін, який характеризується високим ступенем інтеграції, має чітко виражені й зрозумілі для студентів системоутворюючі зв'язки. В процесі формування соціальної компетентності молодших школярів ми виокремили наступні методичні рекомендації: створити сприятливу комунікативну атмосферу для дітей; лагідно та зрозуміло спілкуватися із дітьми, використовувати проєктної діяльності, вчити комунікувати між собою та знаходити компроміси.

Подальші наші дослідження будуть спрямовані на глибше вивчення даної проблеми, використання інноваційних освітніх технологій у процесі формування соціальної компетентності молодших школярів, творчий підхід до формування соціальної компетентності молодших школярів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Боришевський М. Й. Виховання духовності особистості: навчально-методичний посібник. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. 104 с.
2. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання: стратегія проектування. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 1999. Вип. 3. С. 42-43.
3. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування. Компетентнісний підхід в сучасній освіті. Світовий досвід та українські перспективи / під заг. ред. Овчарук О. В. Київ К.І.С., 2004. С. 47-52.
4. Бондар С. П. Компетентнісна спрямованість змісту і структури навчального предмета в умовах фундаменталізації освіти. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання : збірник наукових праць. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2012. Вип. 20. С. 10–23.
5. Варяниця Людмила Олександрівна. Дитяча субкультура як фактор соціалізації молодшого школяра в навчально-виховному процесі : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.05 / Варяниця Людмила Олександрівна. Луганський національний педагогічний ун-т ім. Тараса Шевченка. Луганськ, 2006. 241 с.
6. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. Київ. Просвіта, 2001. 416 с.
7. Гавриш Н. В. Орієнтація на розвиток суб'єктності студента у процесі підготовки професійно компетентних фахівців з дошкільної освіти. *Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету* (Педагогічні науки). Бердянськ : БДПУ, 2007. С 44–49.
8. Глебова Н.І. Специфіка соціальної компетентності фахівців водного транспорту в умовах сучасного ринку праці: дис. ... д-ра соц. наук:

спец. 22.00.04 «Спеціальні та галузеві соціології» / Класичний приватний університет, Запоріжжя, 2019. 473 с.

9. Губарева Д. В. Соціальна компетентність в умовах сучасної початкової школи України. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля* Серія «Педагогіка і психологія». 2020. № 1 (19). С. 27-34. 60

10. Генкал С. Є. Дидактичні можливості індивідуальних освітніх проектів учнів профільних класів. Наукові записки. Сер.: Педагогіка і психологія. Вінниця, 2005. №14. С.15-17.

11. Гончарова-Горянська М. В. Соціальна компетентність : поняття, зміст, шляхи формування в дослідженнях зарубіжних авторів. *Рідна школа*, 2004. № 7–8. С. 71–74.

12. Губарева Д. В. Вплив соціальної компетентності на інтелектуальний показник особистості. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 17 : Теорія і практика навчання та виховання : збірник наукових праць. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. Вип. 31. С. 51-56.

13. Губарева Д. В. Соціальна компетентність в умовах сучасної початкової школи України. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля* Серія «Педагогіка і психологія», 2020. № 1 (19). С. 27-34.

14. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Видання друге, доповнене й виправлене. Рівне, 2011. 552 с.

15. Данилейко С. І. Шляхи формування соціальної компетентності учнів початкової школи. Матеріали наукової конференції «Соціум. Наука. Культура» URL: <http://intkonf.org/-danileyko-si-shlyahi-formuvannya-sotsialnoyi-kompetentnosti-uchnivpochatkovoyishkoli/> (дата звернення: 4.06.2023).

16. Демченко О. П., Проблеми використання проектної технології у навчально-виховній роботі з молодшими школярами. *Збірник наукових праць БДПУ*. Педагогічні науки. №2. Бердянськ : БДПУ, 2009. С. 61-70

17. Державний стандарт початкової загальної освіти. Початкова

школа. 2011. № 7. С. 1-18.

18. Діти і соціум: Особливості соціалізації дітей дошкільного молодшого шкільного віку : монографія / А. М. Богуш, Л. О. Варяниця, Н. В. Гавриш, М. Курінна, І. П. Печенко ; наук. ред. А. М. Богуш ; за заг. ред. Н. В. Гавриш]. Луганськ : Альма-матер, 2006. 368 с.

19. Довмантович Н. Г. Проектна діяльність як засіб формування самоосвітньої компетентності. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». 2017. Вип. 1 (40). С. 92-95. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/15183/1/ПРОЕКТНА%20ДІЯЛЬНІСТЬ%20ЯК%20ЗАСІБ%20ФОРМУВАННЯ%20САМООСВІТНЬОЇ.pdf> (дата звернення: 8.02.2022).

20. Докторович М. О. Соціальна компетентність: співвідношення наукових категорій. Матеріали ІХ Міжнар. наук.-практ. конф. «Наука та освіта. 2006». Т.2. Педагогічні науки. Дніпропетровськ, 2006. С. 81–89.

21. Докторович М. О. Соціальна компетентність як наукова проблема. Психологія і суспільство. 2009. № 3. С. 144–147.

22. Енциклопедія освіти / Головний ред. В. Г. Кремень ; Академія педагогічних наук України. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

23. Етимологічний словник української мови : в 7 т. / Головний ред. О. С. Мельничук. Київ : Наукова думка, 1982-2012.

24. Закон України про освіту. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 2.08.2022)

25. Іванюк І. В., Овчарук О. В. Аналітичний звіт «Створення каталогу освітніх інновацій та інноваційних проектів в Україні» URL: https://edudevelop.org.ua/images/files/analitichniy_zvit_katalog_2013.pdf (дата звернення: 24.02.2023).

26. Казьмірчук Н.С., Білик Т.С. Особливості організації проектної діяльності молодших школярів на уроках математики. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія: Педагогіка і психологія, 2020. 61. С.18-23.

27. Клиническая психология / под ред. Б. Д. Карвасарского. Санкт-Петербург : Питер, 2010. 861 с.
28. Коберник Г. Формування соціальної компетентності учнів загальноосвітньої школи у процесі навчання. URL:https://library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_pedagog_prob1_silsk_shkolu/29/visnuk_16.pdf (дата звернення: 7.05.2023).
29. Коберник О. М., Терещук Г. В. Інноваційні педагогічні технології у трудовому навчанні : навчально-методичний посібник. Тернопіль : ТНПУ, 2007. 257 с.
30. Коваленко В.В. Формування соціальної компетентності молодших школярів засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Київ, 2017 с. 195.
31. Коваль Л. Г., Зверева І. Д., Хлебик С. Р. Соціальна педагогіка /соціальна робота : навчальний посібник. Київ : ІЗМН, 1997. 392 с.
32. Кононко О. Л. Виховуємо соціально компетентного дошкільника :навчально-методичний посібник до Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі». Київ : Світич, 2009. 201 с.
33. Концепція Нової української школи URL: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/konczepczyia.pdf> (дата звернення: 2.05.2021).
34. Кривіцька К, Коновальчук І. Сутність та зміст формування соціальної компетентності в дітей молодшого шкільного віку. URL: <https://conference.pu.if.ua/forum/files/30112017/5/kriv.PDF> (дата звернення: 8.04.2023).
35. Лепіхова Л. Соціально-психологічна компетентність у психологічній взаємодії. *Вища освіта України*, 2004. № 3. С. 16–21.
36. Лепіхова Л. А. Соціально-психологічна компетентність у цілеспрямованій поведінці особистості. *Практична психологія та соціальна робота*, 2006. № 2. С. 65-69.
37. Литвиненко Світлан Анатоліївна. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів початкових класів до соціально-педагогічної

діяльності : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 / Литвиненко Світлана Анатоліївна ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ : 2005. 40 с.

38. Мальцева О. І. Кіберсоціалізація як особливий вид соціалізації особистості. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. Соціалізація особистості в умовах сучасних викликів. 2020. № 2(333) Ч.2. [https://doi.org/10.12958/2227-2844-2020-2\(333\)-2-190-199](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2020-2(333)-2-190-199).

39. Матвієнко О. В. Основи виховання моралі у молодших школярів. Київ : ВД «СтілоС», 1999. 231 с.

40. Матвієнко О. В., Губарева Д. В. Вплив засобів масової інформації на формування моральної свідомості дітей молодшого шкільного віку. *Вісник Черкаського університету*. Серія «Педагогічні науки». Черкаси. 2018. №. 5. С. 114-119.

41. Методичні рекомендації щодо організації освітнього простору «Нової української школи», затверджені наказом МОН від 23.03.2018 № 283 URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-metodichnih-rekomendacij-shodo-organizaciyi-osvitnogo-prostoru-novoyi-ukrayinskoji-shkoli> (дата звернення: 19.02.2023).

42. Міхов А. Г. Емоції і прояви емоцій: історичний екскурс (стресові та стресоподібні стани). *Наука і освіта*, 2010. № 3. С. 95-98.

43. Моніторинг НУШ : результати та рекомендації. Перший етап, 2019 – 2020 рр. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/nova-ukrainska-shkola/NUSH_monitorynh_7.08_2.pdf (дата звернення: 15.04.2023).

44. Нова українська школа : концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 2.02.2023).

45. Нова українська школа : poradnik dla vchytelja. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.

46. Новий тлумачний словник української мови : у 4 т. Київ : Аконті,

1999. Т. 2. 910 с

47. Онопрієнко, Оксана Володимирівна. «Метод проектів як засіб розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів» Онопрієнко Оксана Володимирівна (2009): 2009-252.

48. Олійник Н. А., Шаргородська В. М. Використання мобільних додатків у освітньому процесі під час вивчення іноземних мов. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 2022 р. № 80, Т. 2. С. 10-14.

49. Олійник Н. А. Структура та поняття соціальної компетентності молодшого школяра. матеріали The 1 st International scientific and practical conference «Modern research in world science» (April 17-19, 2022) SPC «Sci-conf.com.ua», Lviv, Ukraine. 2022. P. 689-703.

50. Петько Л. В. Соціально-комунікативна активність підлітків: теорія і практика. Київ : ВМУРОЛ «Україна». 2010. 268 с.

51. Проценко О. В. Соціальна компетентність молодших школярів як предмет наукових досліджень. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : збірник наукових праць / редкол. : Т. І. Сущенко (голов. ред.) [та ін.]. Запоріжжя, 2014. Вип. 35 (88). С. 451-457.

52. Ринок розробки ігор в Україні: рейтинг найбільших компаній. / 24 техно. 10 грудня 2018. URL: https://24tv.ua/techno/rinok_stvorennnya_igor_v_ukrayini_reyting_naybilshih_kompaniy_n1078162 (дата звернення:23.02.2023).

53. Савченко Ю. Ю., Розвиток емоційного інтелекту учнів молодшого шкільного віку. *Освіта та розвиток обдарованої особистості* № 12 (31). 2014. с. 12-16.

54. Словник-довідник для соціальних педагогів та соціальних працівників. К., 2000. 756 с. с.

55. Сосницька Н. Л. Дистанційне навчання – тренд сучасної освіти. Розвиток сучасної науки та освіти: реалії, проблеми якості, інновації : матеріали науково-практичної інтернет-конференції. 2020. С. 170-174

56. Соціальна робота - соціальна педагогіка (понятійно-термінологічний словник). Київ : Етносфера, 1994. 119 с.

57. Субіна О.О. Формування соціальної компетентності майбутніх викладачів гуманітарних спеціальностей в умовах магістратури: дис. ... канд. пед. наук. Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова. Київ. 2015. 248 с.

58. Сухомлинський В. О. Вибрані твори в п'яти томах. Т. 3. Серце віддаю дітям. Народження громадянина. Листи до сина. Київ : Радянська школа, 1977. 670 с.

59. Тадаєва Анастасія Вадимівна. Соціально-педагогічний супровід соціалізації молодших школярів в сучасному інформаційному просторі : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.05 . Харк. держ. акад. культури. Харків, 2016. 258 с.

60. Тадаєва А. Розвиток соціальної компетентності молодших школярів засобами нових медіа. *Обрії*. 2015. №1 (40). С. 92-95.

61. Флярковська О. Психолого-педагогічні умови формування соціальної компетентності підлітків. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*, 2019. № 4 (75) (IV квартал). С. 36-40.

62. Щекатунова Г. Д. Проектна діяльність у початковій школі. URL:http://ippo.kubg.edu.ua/wp-content/uploads/2015/08/proektna_dijalnist_u_pochatkovij_shkoli.doc (дата звернення: 6.04.2023).

63. Шахрай В. Соціальна компетентність в науковій літературі. URL:<http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/28811/31-hahray.pdf>(дата звернення 12.04.2023).

64. Шахрай В.М. Теоретико-методичні засади формування соціальної компетентності учнів основної і старшої школи засобами театрального мистецтва: дис. ... д-ра пед. наук. Київ. 2016. 534 с

65. Юрченко Оксана Володимирівна. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до формування соціальної компетентності

молодших школярів : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / Юрченко Оксана Володимирівна ; Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань, 2018. 302 с.

66. Abdulameer Z., Al-يممتلا, دعاسملا ذاتسالا ,R H., Sabah Dahlaki .0202 .gniknihT evitaeC dnA gninraeL evitcA راف
URL:https://www.researchgate.net/publication/340389843_Active_Learning_And_Creative_Thinking (date of the application: 2.08.2022).

67. Center for Curriculum Redesign: Reports, books and other papers
URL:https://curriculumredesign.org/our-work/papers/ (date of the application:11.03.2023).

68. Cummings J. C., Mega M. S. Neuropsychiatry and behavioral neuroscience. New-York: Oxford University Press, 2003. 406 p.

69. Frontal Brain Lobe and Its Function. The Human Memory. Published November 25, 2020. URL: https://human-memory.net/frontal-brain-lobe/ (date of the application: 11.03.2023)

70. Job Satisfaction Index 2019 /The Happiness Research Institute, 2019. Danish. 2019. 80 p.

71. Lipman M. Thinking in Education. Cambridge University Press, 2003. 305 p.

72. Promoting social and emotional competence in children / Zins J. E., Elias M. J., Greenberg M. T., Weissberg R. P. Preventing school problems--promoting school success: Strategies and programs that work / K. M. Minke, G. C. Bear (Eds.). Bethesda, MD: National Association of School Psychologists. 2000. P. 71-100.

73. Richards J. M., Gross J. J. Emotion regulation and memory: The cognitive costs of keeping one`s cool. Journal of Personality and Social Psychology. 2000. Vol. 79 (3). P. 410-424.

74. Social Competence and Peer Status: Recent Advances and Future Directions / Steven R. Asher Child Development. 1983. Vol. 54, No. 6. P. 1427-1434